

Справа „Стек та інші проти Сполученого Королівства”
(„Stec and others v. the United Kingdom”)

У рішенні, ухваленому 12 квітня 2006 року у справі *„Стек та інші проти Сполученого Королівства”*, Суд постановив, що

- не було порушено ст. 14 Конвенції, взятої у поєднанні зі ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Обставини справи

Усі заявники є громадянами Сполученого Королівства. П. Анна Стек народилась 1933 року, мешкає у м. Stoke-on-Trent, п. Патрік Лун народився 1923 року, мешкає у м. Stockton-on-Tees, п. Сибіл Спенсер народився 1926 року, мешкає у м. Bury та п. Олівер Кімбер народився 1924 року і мешкає у м. Revensey.

Усі заявники скаржилися на законодавчі відмінності за ознакою статі у праві на отримання допомоги та пенсії, що призначаються внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання (далі – допомога та пенсія). Допомога виплачується особам працездатного віку, пенсія – особам непрацездатного віку.

Відповідно до законодавства, яке діяло до 1986 року, як особи працездатного віку, так і пенсіонери одержували допомогу в однаковому розмірі. Пенсіонерам допомога виплачувалася разом із державною пенсією. Однак починаючи з 1986 року, було запроваджено низку законодавчих заходів, спрямованих на зменшення розміру відповідних виплат для осіб пенсійного віку. Відповідно до нових законодавчих правил після того, як особи працездатного віку, котрі отримували допомогу, досягали пенсійного віку (65 років – для чоловіків, 60 років – для жінок) їм призначалася пенсія. Розмір цієї пенсії був менший, аніж розмір допомоги, яку вони отримували до цього часу.

У березні 1996 року, коли п. Стек виповнилося 60 років, замість допомоги, яку вона отримувала раніше, було призначено відповідну пенсію (розмір якої був менший, аніж розмір допомоги). П. Стек скаржилася на те, що чоловіки, які досягали 60-річного віку, продовжували отримувати допомогу.

Коли п. Луну у травні 1993 року і п. Кімберу у вересні 1994 року виповнилося 65 років, їм було призначено звичайні пенсії за віком. У той самий час допомогу, яку вони отримували у зв'язку з професійним захворюванням, було замінено на відповідну пенсію. П. Лун та п. Кімбер стверджували, що жінки, котрі розпочали свою трудову діяльність у той же час, коли й вони, досягали пенсійного віку п'ять років раніше. А

отже, жінки перебували у кращому становищі, оскільки уникли застосування суворіших правил, котрі послідовно впроваджувалися, починаючи з 1989 року (жінки, які досягли пенсійного віку п'ять років раніше, мали право на сталу (незмінну) ставку допомоги на прожиття, натомість п. Луну та п. Кімберу допомогу було замінено на пенсію меншого розміру).

П. Спенсер виповнилося 60 років у грудні 1986 року. Відтоді вона почала отримувати пенсію за віком. Водночас розмір допомоги у зв'язку з професійним захворюванням, яку вона отримувала раніше, було “заморожено”. Тобто було встановлено незмінну ставку допомоги, яка сплачувалася їй довічно. Заявниця стверджувала, що чоловіки, які ставали пенсіонерами у той самий час, коли й вона, перебували у кращому становищі, оскільки розмір допомоги (що виплачувалася їм у зв'язку з професійним захворюванням чи трудовим каліцтвом) не “заморожувався”. Це означало, що на відміну від допомоги, яку отримувала заявниця, розмір допомоги, яку отримували ці чоловіки, потенційно міг збільшуватись.

Усі п'ять заявників звернулися до Комісара Європейського Союзу із соціального забезпечення, котрий, зі свого боку, подав заяву до Європейського суду справедливості (ЄСС). У рішенні, ухваленому у травні 2000 року, ЄСС дійшов висновку, що відмінності щодо отримання допомоги (яка призначається у зв'язку з професійним захворюванням чи трудовим каліцтвом) між чоловіками та жінками, не суперечили праву Європейського Союзу. ЄСС мотивував свій висновок тим, що Директива № 79/7, на яку посилалися заявники, стосується принципу рівного ставлення у сфері соціального забезпечення, натомість у справах заявників йшлося про отримання допомоги після досягнення пенсійного віку. А отже, згадана Директива не підлягала застосуванню у цьому випадку.

Зміст рішення Суду

Заявники стверджували, що потерпіли від дискримінації за ознакою статі внаслідок запровадження державою нової схеми виплати допомоги (у зв'язку з професійним захворюванням чи трудовим каліцтвом). Вони скаржилися на встановлення державою залежності надання цієї допомоги від пенсійного віку особи. Заявники зазначали про порушення ст. 1 Першого протоколу до Конвенції, взятої у поєднанні зі ст. 14 Конвенції.

Суд відзначив, що рішення Уряду про заміну виплати допомоги у зв'язку з досягненням особою пенсійного віку на відповідну пенсію меншого розміру відповідало законній цілі та ґрунтувалося на розумних і об'єктивних підставах.

Завдання Суду, відтак, полягало в тому, аби вирішити, чи різне ставлення щодо виплати зазначеної пенсії було допустимим з позиції ст. 14 Конвенції.

Відмінність у визначенні пенсійного віку для чоловіків та жінок було запроваджено у 1940 році – задовго до виникнення Конвенції. Ця відмінність була зумовлена не так різницею в оплаті праці чоловіків та жінок, як традиційно неоплачуваними обов’язками жінки удома з догляду за родиною. Отож, метою встановлення нижчого пенсійного віку для жінок було виправлення фактично нерівного становища між чоловіками та жінками. Тому такий “нерівний” підхід був об’єктивно виправданий з погляду ст. 14 Конвенції.

Суд зауважив, що відмінності пенсійного віку для чоловіків та жінок залишалися виправданими доти, доки не почали відбуватися соціальні зміни у побуті та сімейному житті загалом, які поліпшували істотним чином становище жінки. Такі зміни проходили поступово. Тому насправді важко або й навіть неможливо встановити якийсь конкретний момент, коли потреба компенсувати невідгідний соціальний стан жінок обернулася вже несправедливістю щодо чоловіків, оскільки була пов’язана зі встановленням для них вищої межі пенсійного віку.

Відповідно до інформації, наданої Урядом Суду, перші конкретні кроки щодо впровадження єдиного пенсійного віку для обидвох статей були здійснені завдяки ухваленню у 1991 році так званої Зеленої книги. Суд зауважив, що цілком справедливою була би постановка питання про необхідність вжиття таких заходів ще раніше. Однак збалансування трудового життя чоловіків і жінок досягалось поступово. І, безперечно, національні органи мають кращі можливості, аби проаналізувати та належно оцінити цей процес. Більше того, для Суду є істотним той факт, що чимало європейських країн надалі зберігають відмінності у пенсійному віці для чоловіків та для жінок. Відповідно до інформації, наданої Урядом Сполученого Королівства станом на грудень 2004 року, нижчий пенсійний вік для жінок зберігається в Австрії, Азербайджані, Албанії, Бельгії, Болгарії, Вірменії, Грузії, Естонії, Італії, Латвії, Литві, Македонії, Мальті, Молдові, Польщі, Російській Федерації, Румунії, Сербії, Словенії, Угорщині, Україні, Хорватії, Чехії, Чорногорії, Швейцарії. Багато з цих країн зараз перебувають у процесі вирівнювання пенсійного віку чоловіків та жінок. Зокрема, запровадження такого однакового пенсійного віку запрограмовано на період від 2024 до 2033 років в Австрії, до 2012 року в Азербайджані, упродовж періоду від 1997 до 2009 року у Бельгії, до 2016 року в Естонії, до 2009 року в Угорщині, до 2008 року у Латвії та до 2006 року у Литві. Натомість у таких країнах, як Андорра, Греція, Данія,

Ірландія, Ісландія, Іспанія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Португалія, Сан-Марино, Словаччина, Фінляндія, Франція, Швеція, чоловіки та жінки вже отримують пенсію по досягненню того самого віку.

Отже, зважаючи на такі фактори, як, по-перше, первинне обґрунтування нижчого пенсійного віку для жінок метою усунення несправедливості в оплаті їх праці, по-друге, повільне поліпшення їхніх соціальних побутових умов і, по-третє, відсутність єдиного стандарту в європейських державах стосовно співвідношення пенсійного віку чоловіків та жінок, Суд дійшов висновку про те, що немає підстав критикувати Уряд Сполученого Королівства за невпровадження єдиного пенсійного віку для чоловіків та жінок раніше.

На думку Суду, Уряд вчинив цілком виважено у тому, що провів відповідні ретельні консультації та дослідження перед запровадженням зазначених змін. Відтак немає підстав критикувати Парламент Сполученого Королівства за ухвалення у 1995 році рішення про неквапливе, поступове впровадження реформи, зважаючи на можливі далекосяжні та істотні наслідки цього процесу як для жінок, так і для економіки в цілому.

Тому Суд дійшов висновку про те, що не було порушення ст. 14 Конвенції, взятої у поєднанні зі ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.